

ВІКТИМНІСТЬ ЖЕРТВ КРАДІЖОК З ПРОНИКНЕННЯМ У ЖИТЛО, ІНШЕ ПРИМІЩЕННЯ ЧИ СХОВИЩЕ ТА ЗАХОДИ ЩОДО ЗНИЖЕННЯ ЇЇ РІВНЯ

Назаренко АМ., здобувач кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права НАВС

Проблема протидії крадіжкам, поєднаних з проникненням у помешкання громадян, продовжує залишатись однією з найбільш актуальних у діяльності правоохоронних органів. Відповідно до офіційних статистичних звітів злочини даної категорії традиційно займають вагомe місце у структурі злочинності. Так, протягом останніх 5 років середня річна кількість квартирних крадіжок в Україні становила 28390, крадіжок приватного майна громадян із приватних будинків – 15720, з дач і садових будинків – 5105, із готелів, гуртожитків, будинків відпочинку, санаторіїв, кемпінгів – 1290.

Подібні злочини, що характеризуються значною поширеністю, містять особливу актуальність для населення, оскільки приносять власникам постійну заклопотаність і гостре занепокоєння за своє майно. Злочини даної категорії завдають серйозної шкоди не тільки окремій особі або сім'ї потерпілих, але і суспільству, його матеріальному добробуту.

В умовах економічної нестабільності та соціальної незахищеності потерпілим вкрай складно відновити втрачену в результаті таких злочинних посягань власність. Негативно позначається на криміногенній ситуації в країні відсутність реальної допомоги жертвам таких злочинів: матеріальної, консультативної, правової.

Саме тому, у сучасній ситуації виникла об'єктивна необхідність нового концептуального підходу до вивчення феномена крадіжок, поєднаних з проникненням у житло, інше приміщення чи сховище, особливо причин, що їх породжують, та розробці на цій основі відповідних заходів запобігання.

Одним з перспективних напрямів у запобіганні крадіжок з проникненням у житло, інше приміщення чи сховище є віктимологічна профілактика.

Застосуванню таких заходів має передувати дослідження жертв злочину та їх віктимності, що дозволяє розкрити механізм злочинного діяння, виявити чинники та умови, що каталізують даний процес, характерні особливості особистості потерпілого.

Результати дослідження засвідчують, що віктимність, тобто здатність стати жертвою крадіжки, у різних категорій потерпілих проявляється далеко не однаково. Це зумовлено своєрідністю особистості жертви, зокрема, її демографічними, соціально-психологічними властивостями та особливостями. Ймовірність стати

жертвою даного виду злочинів зумовлена також і соціальним статусом особи. Однак основна відмінність полягає в особливостях поведінки, установках і потребах. Якщо поведінка жертви є необачною, безтурботною, неуважною, то це підвищує можливість індивіда стати жертвою.

Злочинець має знати, де красти та чи вартий того ризик. Щоб вибрати об'єкт для крадіжки, необхідна інформація щодо статків господарів, про мешканців, їх поведінку під час перебування в будинку, навіть щодо їх постійних звичок. Інформацію про те, чи варто «брати квартиру», злочинець отримує від третіх осіб або під час безпосереднього контакту з жертвою. Аналіз практика засвідчує, що більшість крадіжок здійснюється «напевно», разом з тим, зовсім незначна кількість – при нагоді.

Це підтверджують і проведені кримінологічні дослідження – 75 % опитаних засуджених осіб відповіли, що до вчинення злочину їх штовхнула провокуюча поведінка потерпілих. При з'ясуванні питання, у чому виражалася вина та провокаційна поведінка жертв квартирних крадіжок, відповіді засуджених розподілилися таким чином: запрошення жертвою малознайомих і зовсім незнайомих людей до себе – 40%; нетверезий стан жертви – 33%; безтурботне і халатне ставлення жертви до заощаджень – 27 %.

Отже, створення умов, що сприяють вчиненню крадіжок з проникненням у житло, інше приміщення чи сховище, зумовлено не тільки діями злочинців, але й поведінкою потерпілих, що створює криміногенну обстановку. Аналіз слідчої та судової практики дозволяє виділити типові віктимогенні ситуації – такі, що мотивують вчинити той чи інший злочин, або полегшують настання злочинного результату. До таких варто віднести: безпечність щодо своєї власності, а саме залишення незамкненими дверей, вікон, кватирок, а також зберігання ключів в умовленому місці. Так, шляхом проникнення через вікно вчиняється кожна третій злочин даної категорії. Шляхом злому та підбором ключа вчиняється відповідно 48 % та 31 % крадіжок з проникненням у житло, інше приміщення чи сховище. Саме тому, одним із дієвим засобом запобігання таким злочинам є застосування заходів, спрямованих на підвищення охоронно-захисних можливостей потенційних жертв крадіжок, що вчинюються із проникненням у житло.

Важливішим напрямком такої діяльності має стати вирішення проблеми максимального скорочення часу для реалізації злочинних намірів щодо вторгнення в житлові приміщення. Спільними зусиллями суб'єктів профілактики та населення необхідно досягти того, щоб просування злочинних елементів до чужого майна відбувалось в умовах повного цейтноту, здатного привести до психологічного надлому злочинців, а можливо, навіть і відмови від вчинення злочину.